

Радомир Г. Зекавица
Криминалистичко полицијска академија
Београд
radomir.zekavica@kpa.edu.rs

UDK: 27:305-055.3
17:2-235
Прегледни научни рад
Рад примљен: 01.12.2015.

ОДНОС ХРИШЋАНСТВА И ХОМОСЕКСУАЛНОСТИ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ THE QUEEN JAMES BIBLE – ИДЕОЛОШКИ ИЛИ НАУЧНО КОРЕКТНО?

Сажетак: У раду се разматра однос хришћанства и хомосексуалности кроз анализу интерпретације аутора прве „геј Библије“ - The Queen James Bible, који су понудили своје виђење и тумачење оних текстова у Библији који се уобичајено доводе у везу са хомосексуалношћу и који су до сада коришћени као аргумент у прилог њене осуде са становишта библијског учења и хришћанске етике. Аутор износи уверење да је по среди идеолошка, а не објективно и научно утемељена интерпретација, нуди аргументе за свој став, даје приказ могућих тумачења ових текстова и износи свој став о могућем односу хришћана према хомосексуалности са становишта хришћанске етике, као и предлог могуће стратегије геј активиста за њихово прихватање унутар хришћанског модела друштва.

Кључне речи: *хришћанство, хомосексуалност, Библија, хомофобија*

Увод

Иако је хомосексуалност појава стара готово колико и сама цивилизација јавна расправа о њој је свој пуни легитимитет добила тек у претходних неколико деценија. Питање друштвеног статуса и права хомосексуалних особа је постало предметом јавне дебате нарочито након 70-тих година XX века када је геј покрет у САД по први пут јавно формулисао своје циљеве (Антонић, 2014, 2011). Од тада па све до данас, јавна дебата о статусу и правима геј особа не јењава. Напротив, она је једна од централних тема савременог дискурса о заштити људских права и слобода и забрани дискриминације, с обзиром на неповољан друштвени статус који су припадници ове заједнице имали и још увек имају у бројним друштвима. Уколико се ова тема посматра са становишта заштите људских права и слобода и начела недискриминације, она свакако не може бити спорна ни нелегитимна. Наиме, нормативно-правна и институционално-процедурална заштита права и слобода геј особа, и припадника ЛГБТ заједнице уопште, мора бити императив у сваком друштву које тежи демократским вредностима и одсуству дискриминације. Међутим, то никако не значи да је полемика

о статусу и правима геј особа ослобођена контраверзи и опречних становишта. Један од разлога због којих то није случај, је могуће видети у томе што ова полемика неретко отвара расправу културолошке природе о сету вредности који се обично доводе у везу са тзв. геј културом и њеним настојањем да из свог супкултуралног и индиферентног положаја постане равноправни и општеприхваћен културолошки образац и начин живота (у јавни дискурс су тако укључени не само правници, већ социолози, психолози, педагози, идеолози, политичари). То наравно не може бити једноставан и лак процес, тим пре, што су темељне вредности геј културе у кључним стварима битно супротстављене вредностима владајуће хетеросексуалне културе бројних друштава. То посебно важи за тзв. традиционална друштва у којима је, услед доминантне хетеросексуалне традиције и утицаја религије, отежана пуна асимилиција хомосексуалних особа. Услед тога, само њихово постојање се често доживљава као друштвени проблем, док је друштвена реакција на испољавање другачије сексуалне оријентације често праћена потпуним или делимичним одбијањем такве праксе или, пак, отвореним насиљем према геј особама. Осим тога, јавни дискурс о хомосексуалности обележава веома активна и жистра (неретко контраверзна) полемика око бројних питања од значаја за хомосексуалност попут - да ли је она урођена или социјално условљена појава, која све то права и у ком обиму треба признати хомосексуалним особама (посебно право на брак и усвајање деце), па све до односа званичних религијских учења према хомосексуалности.

Ово последње добија на значају уколико имамо на уму чињеницу да је реакција друштва на хомосексуалност добрим делом под утицајем владајућих вредности дате културе које се у већини савремених друштава стварају под значајним утицајем религије као доминантног извора система вредности (Adamczyk, Cassidy, 2009). Иако је идеја мултикултурализма данас водећа идеја савременог неолибералног друштва, остаје чињеница да је различитост између цивилизација, па сходно томе, различитост погледа на одређена друштвена питања, условљена утицајем дате религије (Јевтић, 2011: 249). Управо због тога, питање односа религије према хомосексуалности није ирелевантно ни за саме припаднике геј заједнице о чему говори обиље студија, научних радова и чланака на ту тему.¹

Један од последњих доказа њихове заинтересованости за ово питање јесте и недавно објављивање прве „геј Библије“ – *The Queen James Bible* (2012). Реч је о

¹ Библиографија на тему односа хришћанства према хомосексуалности је заиста богата, али ваља истаћи два извора на које се припадници геј заједнице радо позивају када је реч о овој теми. То су: Boswell, J. (1980). *Christianity, Social Tolerance and Homosexuality*, Chicago: University of Chicago Press, и Bailey D. S. (1975). *Homosexuality and the Western Christian Tradition*, Hamden: Archon Books.

новој интерпретацији најпопуларније верзије Библије на енглеском језику - The King James Bible и то њене верзије превода из 1769. године (прва верзија превода је завршена 1611. године – Campbell, 2010). У верзији The Queen James Bible² аутори дају своју интерпретацију библијских текстова о хомосексуалности са циљем да умање хомофобичне потенцијале тумачења Библије (да је учине gay friendly). Објављивање ове Библије је, уједно, кључни разлог због којег смо одлучили да изаберемо ову тему, а све у намери да укажемо на супротстављена тумачења библијског текста о хомосексуалности и исходе полемике око питања да ли је Библија и у ком облику забрањује и осуђује.

Библијски текстови о хомосексуалности и њихова реинтерпретација у The Queen James Bible

Реинтерпретација библијског текста у верзији The Queen James Bible тиче се оних места у Библији који се уобичајено наводе као потврда негативног става хришћанства према хомосексуалности. Овакве места садрже и Стари и Нови завет.

У Старом завету та места су: Прва књига Мојсијева, глава 19, стихови 1-12, Прича о уништењу Содоме – „И викаху Лота и говараху му: где су људи што дођоше синоћ к теби? Изведи их к нама да их познамо“. Слична прича се понавља у причи о осуди грехова становника Гаваје - Књига о Судијама, глава 19, стихови 22-30; Трећа књига закона Мојсијевих – књига Левитска, на два места: глава 18, стих 22 – „с мушкарцем не лези као са женом; гадно је“; и глава 20, стих 13 – „ко би мушкарца обележио као жену, учинише гадну ствар обојица; да се погубе; крв њихова на њих“.³

У Новом Завету та места су: Римљанима посланица св. апостола Павла, глава 1, стихови 26 и 28 – „Зато их је Бог препустио срамним страстима; њихове жене заменише природно општење неприродним, а исто тако и људи оставише природно општење са женом и у својој пожуди распалише се јадан на другота, тако да људи с људима чине срам и на себи примају заслужену плату за своју заблуду. И пошто се нису потрудили да упознају Бога, Бог их је препустио њиховом изопаченом уму – да чине што не приличи“; Прва посланица Коринћанима св. апостола Павла, глава 6, стихови 9 и 10 – „Или зар не знате да неправедни неће наследити царства Божијег? Не заваравajte се: ни блудници, ни идолопоклоници, ни прелјубочинци, ни мекушци, ни педерастички“; Тимотију посланица прва св. апостола Павла, глава 1, стихови 8-11 – „Ми, наине, знамо да је закон

² Назив The Queen James Bible алудира, заправо, на контраверзну историјску чињеницу да је краљ Џејмс I био бисексуалне природе.

³ Текстови су цитирани из превода Старог завета Ђуре Даничића.

добар, ако га ко примењује како треба, знајући ово – да закон није постављен за праведника него за безаконике и непокорне, безбожнике и грешнике, непобожне и погане, убице оца и убице матере, за оне који убијају људе, за блуднике, педерасте, трговце робљем, лажљивце, кривоклетнике и за све друго што се противи здравој науци“.⁴

Погледајмо у чему се огледа промена ових стихова у верзији The Queen James Bible⁵.

Прва књига Мојсиева (19, 1-12) – реч „познамо“ (eng. know them, heb. „יָדָעוּ“ - uada) је интерпретирана у значењу силовања и понижавања, а не у смислу класичног сексуалног чина, како би се тако поткрепило уверење да је реч о чину манифестације доминације и моћи масе над странцима, а не хомосексуалне склоности становника Содома. Реинтерпретирани стих тако гласи: „И викаху Лота и говараху му: где су људи што дођоше синоћ к теби? Изведи их к нама да их силујемо и понижавамо“ („And they called unto Lot, and said unto him, Where are the man which came in to thee this night? Bring them out unto us, that we may rape and humiliate them“).

Трећа књига закона Мојсијевих – књига Левитска (18, 22) – кључна измена тиче се значења речи „гадно је“ (хебрејска реч – תּוֹעֵבָה на енглески преведена abomination – гадост, грозота или offensive thing – увредљива ствар), јер се овом термину даје значење ритуалне нечистоте - табуа. Аутори у свом тумачењу полазе од претходног стиха који садржи забрану жртвовања деце паганском богу Молоху („од сјемепа својега не дај да се односе Молоху, да не оскврниш имена Бога својега; ја сам Господ“ - 18, 21), па се тумачење стиха 22 који се односи на сексуални чин између два мушкарца надовезује на претходни и тумачи као забрана таквог чина у оквиру сличних паганских сексуалних ритуала који су чињени у храмовима бога Молоха.⁶ Реинтерпретиран стих тако гласи: „с мушкарцем не лези као са женом у храму Молоха; гадно је“ („Thou shalt not lie with mankind as with womankind in the temple of Molech; it is an abomination“).

Трећа књига закона Мојсијевих – књига Левитска (20, 13) – на сличан начин протумачен је и овај стих, па тако он гласи: „ко би мушкарца обележио као жену

⁴ Текстови су цитирани су из превода Новог завета Емилијана М. Чарнића.

⁵ За све измене видети у напоменама уредника The Queen James Bible који су до недавно били доступни на званичној интернет адреси ове Библије: <http://queenjamesbible.com/gay-bible/> . Из разлога непознатих аутору овог рада адреса више није активна, па о изменама које садржи ова верзија Библије могуће је видети на њеној Amazon интернет адреси: http://www.amazon.com/gp/product/0615724531/ref=as_li_ss_tl?ie=UTF8&camp=1789&creative=390957&creativeASIN=0615724531&linkCode=as2&tag=wwwfriendlyat-20-20.04.2015.

⁶ Древни Амонићански бог чије обожавање се доводи у везу са жртвовањем деце. О њему се говори и у претходном стиху – 18, 21 речима: „ Од сјемепа својега не дај да се односе Молоху, да не оскврниш имена Бога својега; ја сам Господ“.

у храму Молоха, учинише гадну ствар обојица; да се погубе; крв њихова на њих“ („If a man also lie with mankind in the temple of Molech, as he lieth with a woman, both of them have committed an abomination: they shall surely be put to death; their blood shall be upon them”).

Римљанима посланица св. апостола Павла (1, 26-28) – значајну измену претрпео је текст из ове Павлове посланице, јер је у стиху 26 избачен текст „Зато их је Бог препустио срамним страстима“, а остатак текста је измењен и гласи: „Њихове жене заменише природно општење неприродним, а исто тако и људи оставише природно општење са женом и у својој пожуди распалише се ритуално један на другога“ (Their women did change their natural use into that which is against nature: And likewise also the men, left of the natural use of the woman, burned in ritual lust, one toward another). Стих 27 је такође претрпео значајне измене јер је избачен текст „а исто тако и људи оставише природно општење са женом и у својој пожуди распалише се један на другога“, док је остатак стиха измењен и гласи: „човек са човеком чинеше што је паганаско и непристојно. Због тога је Бог идолопоклонике препустио срамним страстима, који примише своју надокнаду за грешке које учинише“ („Men with men working that which is pagan and unseemly. For this cause God gave the idolators up unto vile affections, receiving in themselves that recompence of their error which was meet“).

Прва посланица Коринћанима св. апостола Павла (6, 9-10) – текст ове посланице промењен је тако што су речи „мекушици“ (енглески превод је effeminate и изведен из грчке речи „μαλακοί“ – „malakoi“) и „педерастии“ (eng. abusers of themselves with mankind, из грчке речи „αρσενικοίται“ – „arsenokoitais“) замењени речима „морално слаби“ (moral weak), и „промискуитетни“ (promiscuous), па тако цео текст гласи: „Или зар не знате да неправедни неће наследити царства Божијег? Не заваравajte се: ни блудници, ни идолопоклонници, ни прелубочинци, ни морално слаби ни промискуитетни“ (“Know ye not that the unrighteous shall not inherit the kingdom of god? Be not deceived: neither fornicators, nor idolators, nor adulterers, nor morally weak, nor promiscuous”).

Тимотеју посланица прва св. апостола Павла (1, 8-11) – текст из ове посланице промењен је брисањем речи „педерастии“ (with mankind) док је у осталом делу остао непромењен.

Могућа тумачења библијског текста о хомосексуалности – од објективног ка идеолошком и vice versa

Реинтерпретација библијског текста о хомосексуалности коју нуди The Queen James Bible је усмерена ка остваривању тачно дефинисаног циља. Тај циљ је, према речима самих аутора (који су јавности остали непознати), да се реши проблем двосмисленог тумачења оних места у Библији која се често користе као

основ за осуду хомосексуалности, те да се на такав начин онемогући њена хомофобична интерпретација.

Прво што се мора приметити јесте да је овако постављен циљ контрадикторан сам по себи. Наиме, циљ тумачења неког текста (посебно законских текстова који обавезују) треба да буде тежња ка што објективнијем утврђивању правог значења и смисла речи које се тумаче, а не да се тумачење датог текста унапред стави у службу добијања очекиваног значења (па све и да то значење послужи добром циљу – у овом случају да онемогући хомофобичну интерпретацију Библије). Ово друго је управо оно што су аутори ове Библије урадили, односно што што сами наглашавају да желе да ураде. Оваква логика и приступ се, свакако, не могу окарактерисати као објективни и научни, већ, пре свега, као идеолошки. То даље значи да је сасвим реално очекивати да ће због унапред постављеног циља тумачења и само тумачење бити у функцији остваривања тог циља, па самим тим потенцијално необјективно и неутемељено.

Питање које се нужно намеће јесте да је ли оно такво у случају ове Библије? Да би дали одговор на ово питање морамо дати суд о уверљивости тумачења и интерпретације појединих појмова и стихова. Пре тога, треба рећи пар речи о методолошком приступу аутора. Наиме, из горе наведеног текста о изменама у верзији The Queen James Bible, јасно се уочава да су аутори користили семантичко-контекстуалну анализу те да су кључне измене у тексту резултат давања другачијег значења појединим појмовима у библијском тексту. Аутори се позивају на слободу интерпретације Библије која је кроз историју доводила до тога да су њена тумачења варијала у зависности од различитих превода саме Библије и различитих значења која су се појединим терминима давала, али и од увида у шири друштвени и културолошко-вредносни контекст у оквиру којег су ти текстови првобитно настали. Због тога је приступ уредника ове Библије, сасвим очекивано, подразумевао семантичко-контекстуалну анализу појмова изворног библијског текста (на хебрејском и грчком језику) како би избегли двосмисленост, које је према уверењу аутора, настала каснијим преводима (посебно у енглеској верзији The King James Bible).

Осврнимо се сада на уверљивост тумачења спорних библијских текстова од стране аутора The Queen James Bible.

Реч „познамо“ (eng. know, heb. „יָדָע“ - yada), која се у причи о Содому помиње у контексту захтева грађана Содома упућеног Лоту да им преда двојицу странаца у његовој кући, има несумњиво значење сексуалног чина, на шта указују следећа места у Библији у којима се „יָדָע“ користи са таквим значењем (Прва Књига Мојсива, 4, 1 – „Иза тога Адам позна Јеву жену своју, а она затрудне и роди Кајина...“; 4, 17 – „И позна Кајин жену своју, с она затрудне и роди Еноха“; 24, 16 – „И бјеше врло лијепа, још девојка, још је човјек не бјеше

познао“).⁷ Овакво значење додатно је поткрепљено чињеницом да Лот грађанима Содома нуди своје две невинне кћери да њих „познају“ у замену за госте који су му у кући (И рече им: немојте браћо чинити зла. Ево имам двије кћери, које не познаше човјека; њих ћу вам извести, па чините с њима што вам је воља; само не дирајте у оне људе, јер су зато ушли под мој кров“ – 19, 7-8), као и скоро идентичном причом о страшним делима становника Гаваје (в. Књига о судијама, 19, 22-30). Тумачење по којем реч „познамо“ значи силовање и понижавање нема тако никакво утемељење. Наравно, сексуални чин на који термин „познамо“ указује у овом тексту Библије имао би са последицу класично силовање двојице мушкараца и њихово понижавање, али је погрешно ограничавање значења ове речи само на то (Davidson, 2007: 148). Хебрејски текст не садржи термине силовање и понижавање, већ реч која означава сексуални чин, па се тако у интерпетацији The Queen James Bible мења оригинални текст у његовом основном садржају, а речи „познамо“ даје сасвим другачије значење. Све то у намери уредника геј Библије да тиме поткрепе своје уверење да овде није реч о класичном сексуалном чину, већ да је по среди изражавање моћи и доминације разуларене масе града Содома (попут силовања у затворима) (упореди, Stiebert, Walsh, 2001: 119–52).

Засебно је питање, да ли прича о греху грађана Содома има за основну сврху осуду хомосексуалности? Сасвим је јасно да су грађани Содома велики грешници (због чега је град уништен са свим његовим становницима) али се у целој причи нигде не говори на које се то грехе тачно мисли. О томе се може нешто закључити на основу других места у Библији у којима се помиње Содом, па тако пророк Исаија спомиње Содому и Гомору у контексту лицемерства, безакоња и социјалне неправде (Књига пророка Исаије, 1, 11-17), пророк Јеремија говори о прељуби, лажљивости и општој покварености (Књига пророка Јеремије, 23, 14), а Језекиљ да је то ароганција, похлепа и равнодушност према сиромашнима (Књига пророка Језекиља, 16, 49). Као што се види нигде се не помиње истополна сексуална склоност, односно савременим речником исказано - хомосексуалност. Осим тога, с правом се истиче да људи пред Лотовом кућом нису само мушкарци, већ и жене и деца (и сам текст Библије наглашава да су се окупали сви грађани, старо и младо, сав народ са свијех крајева - 19, 5) па се тешко може закључити да су сви они били хомосексуалне склоности. Фридман и Долански (Fridman, Dolansky) указују, у том контексту, на изворно значење хебрејске речи *anashim* (народ, *eng. people*) који се у тексту односи на масу која је од Лота тражила да јој изведе госте како би их „упознали“. Наиме, као и у многим другим језицима,

⁷ Реч „познамо“ се у Библији помиње на више стотина места, али не увек у значењу сексуалног односа. Такво значење ова реч има само када се означава хебрејском речју “אָנָשׁ”.

тако и у хебрејском, како истичу ови аутори, реч „људи“ не означава нужно само мушкарце или само жене, већ оба пола, па се тако никако не може тврдити у овом библијском тексту се ова реч користи искључиво у значењу мушкарци (Fridman, Dolansky, 2011: 5-6). Већина аутора сматра да је централно место у овој причи о Содому негостопримство и мржња према странцима. Овакав став је могуће пронаћи и међу католичким и протестантским теолозима који заступају мишљење да људи Содома нису од Лота захтевали да им своје госте преда зато што су мушкарци, већ зато што су странци (Himbaza, Guevin, Edart, Schenker, 2012: 11). Сличног је става и један од пионира на пољу истраживања односа хришћанства и хомосексуалности, Дерик Бејли (Derrick S. Bailey), који тврди да је по среди, грех негостопримства, а не хомосексуалности (Bailey, 1975).

И заиста, у причи о Содому се у прави план истиче екстремна нетрпељивост Содомљана и њихова мржња према странцима, која се изражава у намераваном злу које ће им учинити када их Лот преда. А да је оно што су имали намеру да учине зло, јасно се у Библији наглашава у Лотовим речима „немојте браћо чинити зла“ (19, 7). Јасно је да Лот мисли на њихову намеру да сексуално опште са њима - да их „познају“. С обзиром да маса одбија Лотову понуду да им преда своје кћери, може се закључити да је та молба примарно упућена мушкарцима у окупљеној маси, јер би они радије да познају мушкарце-странце, него невине Лотове кћери. Ово се може тумачити као израз њихове хомосексуалне склоности, али и као израз безумне и ирационалне мржње не само према странцима, већ и према дошљацима, с обзиром на њихову претњу упућену Лоту да ће њему учинити горе него њима, уколико их не преда (19, 9). Након тога их сустиже заслужена казна, анђели их ослепљују и Бог убрзо уништава цео град са свим становницима.

У причи о Содому, дакле, централна тема није осуда хомосексуалности, посебно не у смислу у којем се она данас схвата – као добровољна сексуална склоност-привлачност између особа истог пола. Највећи грех у овој причи је безумље Содомљана, њихова мржња према странцима и екстремно негостопримство које се изражава у намери мушкарца из окуљене гомиле да сексуално опште и злостављају мушкарце странце. Хомосексуални чин који они имају намеру да почине је несумњиво предмет осуде у Библији, али се стиче утисак да је по среди, пре свега, осуда начина на који они имају намеру да сексуално опште са њима, а то је хомосексуално силовање, односно насилна анална пенетрација (Via, Gagnon, 2003: 75-76). То је, несумњиво, само један од грехова на списку опште огреховљености грађана Содома (што се додатно наглашава чињеницом да су сви у маси, и старо и младо, дали подршку томе) који је временом добио и свој специфичан назив – содомија.

За разлику од приче о Содому, места која говоре о хомосексуалности у Трећој књизи Мојсијевој – Левитским законима, су законски текстови, а не прозни наративи, па је тако њихов значај у тумачењу односа Библије и хришћанства према хомосексуалности тим већи. Осим тога, осуда хомосексуалног односа између мушкараца о којој се говори у овим текстовима је додатно оснажена претњом смртном казном онима који то чине, што посебно намеће потребу да се у тумачењу ових текстова буде обазрив и што објективнији. Иако на први поглед, законске забране дефинисане у Левитским законима делују сасвим јасно, оне су у досадашњим расправама о њиховом значењу биле предмет бројних полемика и различитих ставова. Неоспорно је да је реч о забрани мушког хомосексуалног односа о чему се слажу чак и аутори *The Queen James Bible*, али, као што смо видели, они ову забрану доводе у везу само са таквим сексуалним односом који је део паганског ритуала у храму бога Молоха. Међутим, оваквом логиком би и остале забране, које се у овом тексту спомињу, требало тумачити на исти начин, па би тако и забрана сексуалног односа са животињама из следећег стиха („живинчета никакога немој облежати скрнавевћи се с њим; и жена да не легне под живинче, грдило је“ - 18, 22), важила само на такав однос који је део истог таквог ритуала (или инцест, полигамија и друге!). Реч је, дакле, о једном прилично неуверљивом приступу и интерпретацији. Могуће оправдање оваквог тумачења, аутори су вероватно нашли у Бејлијевом уверењу да поменуто забране нису забране хомосексуалног чина *per se*, већ храмске проституције, која је била распрострањена у оквиру ондашњих култова плодности (*Ibid.*, 30-35) као и у Босвеловом уверењу да хебрејска реч *tō`ēbāh* има значење ритуалне нечистоте (*Boswell*, 1975: 101-102) Употреба ове речи се у Библији доводи у везу за ритуалном нечистотом, али врло често и са осталим забрањеним поступцима који нису ни у каквој вези са верским ритуалним процесима (*Davidson*, 2007: 150; *Fridman*, *Dolansky*, 2011: 19) У библијском тексту нема никаквих назнака да се ова забрана ограничава само на такву праксу, док значење речи *tō`ēbāh* је знатно шире од горе поменутог и оно се, у основи, своди на нешто што није по вољи Бога и на шта он гледа са одвратношћу јер је зло (*Davidson*, 2007: 152).

Сасвим су засебна и за дискусију отворена питања зашто Библија говори само о забрани мушког, а не и женског хомосексуалног односа, шта је основна сврха ове забране и да ли се она односи на хомосексуални однос уопште или само на поједине његове аспекте? Према мишљењу једног од водећих истраживача Левитских закона, Јакоба Милгрома (*Jacob Milgrom*), забрана хомосексуалног односа у Левитским законима је ограниченог обима, јер се она примарно односи на забрану аналног сексуалног односа између мушкараца и то због карактера таквог односа који води ка узалудном трошењу мушког

семена и онемогућава прокреацију (Milgrom, 2000). Из истог разлога Библија забрањује мастурбацију и сексуални однос са женом за време менструалног циклуса. Сличног је мишљења Саул Олјан (Saul Olyan), који ову забрану такође своди на забрану аналног сексуалног односа између мушкараца, али је посматра у контексту чистоте-нечистоте, па тако истиче да Левитски закони виде нечистим овакав однос јер аналном пенетрацијом долази до мешања две супстанце – мушког семена и измета (Olyan, 1994: 198-206)

У тумачењу ових забрана, треба имати на уму и шири друштвени контекст у којем су оне настале, као и друштвену улогу коју су оне требало да остваре. Наиме, кључна друштвена улога ових забрана јесте заштита породице, њене стабилности и будућности, те је јасно да у том контексту хомосексуални однос између мушкараца представља сличну претњу као и инцест или полигамија (Himbaza, at all, 2012: 51). Осим тога, у тумачењу ових текстова треба имати на уму једну чињеницу о којој Библија отворено говори тако да поводом ње нема пуно недоумица. Наиме, забране из књиге 18 Левитских закона су дате ради остваривања јасног циља, а то је етичко-морална диференцијација народа Израела од паганских народа из њиховог окружења, па се тако ови закони и забране есклузивно односе на народ Израела, односно на правила њиховог друштвеног живота и морала у обећаној земљи (то уједно може да послужи као аргумент против њиховог стриктног придржавања од стране оних другачијег етничког порекла).

У интерпретацији текстова Новог завета аутори The Queen James Bible су били вођени сличном логиком и аргументацијом као и приликом тумачења текстова Левитских закона. Осуда истополних сексуалних односа приказана је неприродном и нечистом само као део паганских ритуала и идолопоклонства, тако да грех, према њиховим речима, није хомосексуални однос већ обожавање паганских идола уместо правог Бога. Уколико се посматра оригинални текст Библије не постоји оправдање за овакво тумачење, јер се реч „ритуално“ нигде не помиње. У питању је слободна интерпретација аутора којој се могу упутити исте замерке као и за тумачење Левитских закона.

Када је реч о Павловој посланици Корићанима кључне измене оригиналног текста у вези су са тумачењем значења две грчке речи - „μαλακοί“ - malakoi и „ἀρσενοκοῖται“ - arsenokoitai. Извесно да је да оне нису синоними, а њихово право значење је могуће открити једино унутар грчко-римског схватања мушке сексуалности. Реч „malakoi“ тако дословно значи „мекан на додир, свиленкаст“ и користила се као метафора која је означавала мушкарце који су имали пасивну улогу, роба или објекат у кревету, односно мушкарца који жели да има такву улогу (да буде анално задовољен) (Ibid., 76-78). Реч „arsenokoitas“ дословно значи „мушко у кревету“ (arsen – мушко, koite – krevet), а користила

се превасходно да означи онога који је имао активну улогу у мушком сексуалном односу.⁸ У најбољем случају (по геј активисте) могло би се рећи да Павле овде осуђује комерцијалну педерастичку између старијих мушкараца и момака који су тек изашли из пубертета (најчешћи случај у грчком друштву) (Scroggs, 1983: 130-139), а не добровољну хомосексуалну везу између одраслих особа које су посвећене једна другој. Међутим и ова интерпретација не би одговарала очигледној намери апостола Павла да осуди хомосексуални чин као такав, и да такву појаву означи као карактеристично понашање паганских народа које није по вољи Бога (Кор. 6, 10).

Уколико би на крају желели да дамо коначни суд о тумачењима у *The Queen James Bible* могли би да закључимо да је начин на који је то урађено знатно више говори о жељи аутора да Библију интерпретирају на пожељан него на научно утемељен (и самим тим што објективнији) начин. Осим што о ауторима измена у овој Библији ништа не знамо, не знамо ништа ни о изворима на које се у свом тумачењу позивају, па је тако општи утисак да је реч о једном научно неутемељеном, призвољном и на жалост тенденциозном тумачењу. Резултат тога је још једна интерпретација Библије и њеног односа према хомосексуалности, овог пута недопустиво слободна у садржинским изменама изворног текста и идеолошки мотивисаној интерпретацији његовог значења и сврхе.

Питање које се може поставити да ли је то било потребно, па чак, и да ли је то корисно по саме припаднике геј покрета? Никоме се, наравно, не може одузети право да неки текст, па и текст Библије, интерпретира на начин на који жели, али ако о интерпретацији неког текста говоримо из угла научно и објективно утемељене анализе, њихов покушај је ништа друго него свесно и намерно заобилажење истине. А та истина се може сазнати не само из наведених и анализираних текстова, већ и из знатно шире слике о свету и човеку коју Библија нуди.

Довољно је осврнути се на идеју Божјег обличја (*imago Dei*). Дуго су се теолози питали шта би то било Божје обличје у човеку. Неки су предлагали да је то душа, други да је то разум, трећи да је то слободна воља, четврти да је то човеков нарочит физички облик. Оно што произлази из 1 Књиге Мојсијево је нешто сасвим друго: “И створи Бог човјека по обличју својему, по обличју Божијем створи га: мушко и женско, створи их“ (1, 27). Дакле, према тексту Библије, Божје обличје у човеку се не испољава у појединцу, већ у заједници мушкараца и жене. Потпуно јединство човека, дакле, сходно слици Божијег лика се остварује у јединству мушкараца и жене који су у нераздвојивом односу. Тек заједно они осликавају Бога, не одвојено. Стога је хетеросексуални однос много

⁸ За значења ових речи видети: Johannes, Nida, 1996: *The New Testament in the original Greek*, The text revised by. Brooke F Westcott and Fenton J. A. Hort, 1885; Zodhiates, 2000.

више од пуког телесног сједињења. То је начин на који путем комплементарних полних функција мушкарац и жена на духовном нивоу доживљавају мешање личности. Да је у питању управо мешање личности, а не само спајање полних функција, доказује и чињеница да су деца, која су резултат тог чина, управо мешавина личности и оца и мајке – и на телесном и на духовном нивоу. Само у хетеросексуалном односу постоји та могућност прокреације која резултује стварању једног новог неодвојивог односа, односа са трећим лицем - дететом, са којим имамо другачију врсту односа. Да би се све ово остварило, заједница не може никако бити успутна, привремена или необавезна, већ трајна и нераскидива. Сходно томе, интимна веза се, према учењу Библије, дефинише као хетеросексуална моногамија којој не постоји алтернатива. То је заједница једног мушкарца и једне жене, која мора бити јавно проглашена (напуштање родитеља), трајно запечаћена (спајање са брачним другом) и физички конзумирана (постајање једним телом). Све институције (брак, породица) или правила сексуалног морала (моногамија, забрана инцеста, хомосексуалних односа), које служе остваривању такве везе, имају логичну потпору у библијском учењу. Када се ствари тако поставе, онда схватамо зашто Библија не осуђује само хомосексуалне, већ и многе друге, хетеросексуалне односе: полигамија/полиандрија (крши један човек-једна жена принцип), кохабитација и потајне заједнице (крши принцип јавног напуштања родитеља), повремене и привремене везе, прељубу и вишеструке разводе (крши принцип „прилепливања“ уз брачног друга), као и хомосексуалне заједнице (крши принцип прокреацијске комплементарности).

Пожељни став хришћана према хомосексуалности из угла хришћанске етике

Ако Библија на хомосексуалност не гледа благоданско онда се логички поставља питање какав однос хетеросексуални хришћани треба да имају према хомосексуалности? Начин на који смо поставили ово питање имплицитно указује на уверење аутора овог текста да бити хришћанин није ексклузивно право хетеросексуалаца, већ и хомосексуалних особа. То право им, свакако, нико не може одузети. Али проблем са којим се геј особе могу сусрести јесте како помирити своје религиозно уверење и жељу да буду хришћани и свој идентитет и склоност. Помирити религију и хомосексуалност наравно није лако, јер већина светских религија категоризује хомосексуалност као „неприродно“ и „нечисто“ понашање - као грех! Судећи по Босвелу, тако није било одувек. Једна од његових основних теза је да рано хришћанство не познаје

осуду хомосексуалности *per se*, те да је тек са друштвеним кризама XII века долази до пораста друштвене нетолеранције према мањинама, укључујући и сексуалне мањине (Boswell, 1973: 3). Осим тога, јасно је да Библија, посебно Стари завет, осликава специфични сет друштвених вредности и културе онога времена те да је сасвим легитимно питање реинтерпретације многих вредносних судова и система вредности које ти текстови осликавају, а који се у савременом друштву увелико виде као превазиђене. Тако рецимо, данас нико не оспорава настојања да друштвени положај жене буде заснован на принципу родне равноправности, иако је хришћанство, посебно у свом старозаветно делу, оличење типичног патријархалног друштва у којем се жена традиционално сматра подређена мушкарцу, или чак његовом својином.⁹

Хришћани би, најпре, требало да знају да се сексуалност одређује већ у раном узрасту те да на потенцијалну хомосексуалност могу да утичу бројни узроци, попут генетских, хормоналних, развојних, социјално-културолошких.¹⁰ Сходно томе, хомосексуалност је вишеструко условљена, што значи да то није ствар ничијег хира и пуког избора, него нешто што, кад се препозна и прихвати, може да постане саставним делом нечијег личног идентитета.¹¹ Нешто са чиме неко треба да живи.

Ако хомосексуалност посматрамо у њеном савременом значењу, као део идентитета нечије личности, као склоност ка сексуално-естетској привлачности одраслих особа истог пола која води ка њиховој добровољној вези и односу, може се рећи да Библија о таквој хомосексуалности ништа и не говори. Као што смо истакли, водећи аутори из ове области се слажу да је Библија у својим забранама фокусирана на један аспект хомосексуалног односа, на оно

⁹ Видели смо из приче о Содому да је злостављање сопствених кћери за Лота прихватљивије него отказивање заштите гостију, што је са становишта савременог човека, па и здравог разума, апсолутно неприхватљиво. О теми односа међу половима у контексту религијских учења видети, Левтић, 2008.

¹⁰ У свету до сада постоји изузетно велики број истраживања узрока хомосексуалности која се крећу између два могућа пола – хомосексуалности као урођене и хомосексуалности као социјално условљене појаве. Полемика није само академског значаја, јер у зависности од тога да ли се хомосексуалност сматра урођеном или не, зависе и социјално-моралне импликације ове појаве и сама друштвена реакција на њу. Почетак ових расправа се обично узевује за теорију немачког адвоката Карла Урликса (Karl Ulrichs) који је 1860. године изнео уверење да је хомосексуалност последица аномалног развоја почетно недиференцираног људског ембриона који резултира женским умом у мушком телу и обратно. Видети: Weeks, 2009.

¹¹ Намерно је наглашена могућност, не нужност, јер хомоеротичност, односно повремено или редовно упражњавање неког сексуалног чина не мора нужно да води ка неком посебном, а још мање трајном идентитету. Weeks, *Sexuality and Its Discontents Meanings: Myths and Modern Sexualities*, наведено према: Антонић, 2014: 92.

што се обично означава термином „содомија“ (анални сексуални однос између мушкараца). Шта више, чињеница да се Библија у свега неколико текстова, директно и индиректно бави питањем хомосексуалности, довољно говори о томе да ова тема није међу приоритетним у хришћанском учењу. Додуше оно што говори, не само у тим текстовима, већ што произлази из целине хришћанског учења и етике, јасно указује на то да је за хришћанство хомосексуалност, у смислу сколности ка истополним сексуалним односима (посебно између мушкараца), грех и да је забрањен из разлога о којима смо већ говорили.

Међутим, ништа од онога што Библија говори о хомосексуалности не ставља хомосексуалне особе ван домашаја божанске милости нити даје, било коме, право да на геј особе гледа као на веће грешнике него што су други.¹² На жалост многи хришћани, укључујући често и црквене великодостојнике, поступају управо тако, позивајући се на текстове Библије и на то да је то „гад пред Господом“. Али „гад пред Господом“ су, према Библији, и конзумирање меса нечистих животиња (животиње које немају раздвојене папке и које нису преживари), лажно баждарена вага, покварен ум, лажљиве усне, зли планови, ароганција, неправда владара, подсмевање (Brach, 2008). Прељуба, чија је забрана увршћена у десет божијих заповести и за коју је такође предвиђена смртна казна, за многе хришћане није предмет осуде. Екстремне десничаре, који су први у осуди хомосексуалности, тако нећемо видети да протестују пред судовима пред којима се свакодневно воде бракоразводне парнице због неверста, нити ћемо их видети демонстрирају пред месарама, на пијацама где се краде на мери, да прогањају и туку људе због подсмевања и лагања, али су зато први у прогону људи другачије сексуалне оријентације. Све то јасно говори о њиховом лицемерству и селективној примени Библије која доводи до тога да се поједини текстови и осуде користе само онда када иду у прилог сопствених фрустрација и страхова. Они који то чине заиста врше дискриминацију и то дискриминацију на основу греха. Таква матрица понашања није била страна људима ни у доба када је Библија писана, нити је она страна савременом човеку. Због тога посао правих хришћана јесте да

¹² Треба истаћи да званични став већине хришћанских цркава, укључујући и православну, јесте да је предмет осуде грех (хомосексуална пракса), а не грешник (хомосексуална особа). Међутим, у изјавама поједних црквених представника могуће је уочити шаролике изјаве неретко са антагонистичким порукама према хомосексуалцима, од којих се поједине несумњиво могу третирати као израз говора мржње. Међу најпознатијим изјавама тог типа је, свакако, изјава епископа Амфилохија Радовића да су „хомосексуалци јалово дрво које треба сасећи и у огањ бацити“. О односу православља према хомосексуалности видети, Јовановић, 2011.

служе онима који се спасавају, а не да сипају хришћанство за врат онима које одбацују. Најмање што хришћани (подразумева се хетеросексуални) могу да ураде јесте да не буду лицемерни, већ да у духу толеранције прихвате различитост и следе поуку Христа: „не судите да вам не би било суђено“.

Закључак

Интерпретација библијских текстова који говоре о хомосексуалности, у верзији The Queen James Bible, је само једна у низу бројних и различитих интерпретација најзначајније књиге хришћанства. Ова и оваква интерпретација се може прихватити или неприхватити, о њој дискутовати, оспоравати или потврђивати. О начину на који је она урађена и њеној утемељености смо већ изнели свој суд. Овом приликом желимо да истакнемо да се она може посматрати и као израз тежње геј особа да буду прихваћени са становишта хришћанског учења и етике. Ову тежњу сматрамо легитимном, али не и сам начин интерпретације који је очигледно био мотивисан постизањем унапред дефинисаног и пожељног циља, а не критеријумима објективне и научно утемељене анализе. Овако нешто може имати смисла једино уколико је наш приступ идеолошки, а не научни. Међутим, кључно је питање шта се таквим приступом заиста може постићи и да ли се ишта постигло? Циљ аутора је био да се умање хомофобични потенцијали тумачења Библије и да се она учини „читљивом“ и прихватљивом за геј особе. Дакле, с једне стране, The Queen James Bible је намењена хомофобичним хетеросексуалним особама који би требало да читајући ову Библију буду мање хомофобични или да то уопште не буду, а с друге, самим геј особама које сада могу са задовољством да читају Библију која их не осуђује и да тако своју сексуалну оријентацију ускладе са својим религијским уверењем. Оба ова циља могу бити остварени само уколико и једни и други верују у овакву интерпретацију. Овде смо дакле опет на терену веровања, или боље рећи убеђивања, дакле идеолошком, не објективно-научном. Бојимо се да за хомофобичне особе неувелјива и идеолошки мотивисана интерпретација Библије може бити протумачена као аргумент идеолошко-агресивном наступу геј заједнице, што заправо још више може да повећа степен хомофобије.

Уколико на трен оставимо по страни спорне библијске текстове о хомосексуалности који, свакако, могу бити предметом различитих интерпретација, и занемаримо све могуће спорове око значења појединих речи, остаје она несумњива и неоспорна чињеница, а то је да хришћанство званично види хомосексуалну праксу као грех. Негирати ову чињеницу на начин на који су аутори ове Библије урадили може на жалост да доведе до веће штете него користи. Уместо тога, основна стратегија геј покрета у борби за њихову прихваћеност унутар хришћанског друштва треба да се заснива на оним идејама које, с једне стране, јесу етичка

есенција хришћанства, а које, с друге стране, могу бити од помоћи у побољшавању друштвеног положаја хомосексуалних особа. У својој суштини, хришћанство јесте, посебно његова новозаветна етика, религија толеранције на коју Христ небројано пута позива.¹³ Можда управо на том терену, геј покрет треба да заснива свој стратегију прихваћености унутар хришћанског модела друштва, јер из толеранције и љубави произлази апсолутно одсуство било каквог насиља према свима који су различити, па тако и према геј особама.

¹³ О схватању толеранције у православљу и новозаветном учењу, видети: Јевтић, 2009.

ЛИТЕРАТУРА

- Adamczyk, A. and Cassidy, P. (2009). Shaping attitudes about homosexuality: The role of religion and cultural context. *Social Science Research*. 38: 338-351.
- Антонић, С. (2011). Геј агенда: мит или стварност. Теме 3: 891-919.
- Антонић, С. (2014). Моћ и сексуалност: Социологија геј покрета. Источно Сарајево: Социолошко друштво Републике Српске.
- Bailey, S. D. (1975). *Homosexuality and the Western Christian Tradition*. Hamden: Archon Books.
- Boswell, J. (1980). *Christianity, Social Tolerance and Homosexuality*. Chicago: University of Chicago Press.
- Brash, A. (2008). *Facing Our Differences: The Churches and Their Gay and Lesbian Members*, одломак из књиге, доступно на адреси: <http://gay-serbia.com/religija/2008/08-03-05-homoseksualnost-u-bibliji/index.jsp?aid=3061>, 26.04.2015.
- Campbell, G. (2010). *Bible: The story of the King James Version, 1611-2011*, New York: Oxford University Press.
- Davidson, M. R. (2007). *Flame of Yahweh: Sexuality in the Old-Testament*. Massachusetts: Hendrickson Publishers.
- Via, O. D. and Gagnon A. J. R. (2003). *Homosexuality and the Bible: Two Views*. Minneapolis: Fortress Press.
- Јевтић, М. (2008). Religion and relations between genders, *Политикологија религије* II 11: 145-158.
- Јевтић, М. (2009). Православни поглед на сукобе, насиље и толеранцију у глобалној перспективи, *Српска политичка мисао* XIX 35(1): 89-104.
- Јевтић, М. (2011). Мултикултурално друштво и религија. *Српска политичка мисао* XVIII 33 (3): 245-265.
- Johannes, P. L. and Nida A. E. (1996). *Greek-English Lexicon of the New Testament: Based on Semantic Domains*, New York: Bible Societies.
- Јовановић, М. (2011). Моралистичка осуда хомосексуалности у православљу. Теме 3: 705-744.
- Himbaza I., Guevin B., Edart J-B., Schenker A. (2012). *The Bible on the Question of Homosexuality*. Washington: The Catholic University of America Press.
- Milgrom, J. (2000). *Leviticus 17-22*. New York: The Anchor Bible.
- The New Testament in the original Greek (1885)*. The text revised by. Westcott F. Brooke, Hort J. A. Fenton. New York: Harper & Brothers.
- Olyan, M. S. (1994). And with Male You Shall Not Lie the Lying Down of a Woman: On the Meaning and Significance of Leviticus 18:22 and 20:13. *Journal of the History of Sexuality* 5 (2): 179-206.
- Scroggs, R. (1983). *The New Testament and Homosexuality Contextual Background for Contemporary Debate*. Philadelphia: Fortress Press.
- Stiebert, J. and Walsh T. J. (2001). Does the Hebrew Bible Have Anything to Say about Homosexuality? *Old Testament Essays* 14: 119–152.
- Fridman, E. R. and Dolansky S. (2011). *Bible Now*, New York: Oxford University Press.
- Weeks, J. (2009). *The Construction of Homosexuality*. превод: Теме 1: 17-46.
- Zodhiates, S. (2000). *The Complete Word Study Dictionary: New Testament*. electronic ed. Chattanooga, TN: AMG Publishers.

Radomir G. Zekavica

Academy of Criminalistic and Police Studies
Belgrade

THE RELATIONSHIP BETWEEN CHRISTIANITY AND HOMOSEXUALITY FROM THE PERSPECTIVE OF THE QUEEN JAMES BIBLE – IDEOLOGICAL OR SCIENTIFIC CORRECTLY?

Summary: The paper discusses the relationship between Christianity and homosexuality through the analysis of the interpretation of the first “gay Bible” –The Queen James Bible. The editors of The Queen James Bible offer their interpretation of biblical texts that are commonly used as an argument towards condemnation of homosexuality, and their main goal is to prevent homophobic interpretation of the Bible. However, such an aim is self-defeating and leads to a circular argument. The purpose of interpretation is to determine, as objective as possible, the original meaning and the purpose of texts intended by the authors, not to put interpretation in the service of contemporary, culturally biased agendas. In the end, such interpretation quite naturally achieves the anticipated meanings. Notwithstanding the fact that the resulting interpretation serves good purposes (in this case the purpose of preventing homophobic interpretations of the Bible), the methodology of this kind of approach can be categorized as ideological rather than objective and scientific. It seems that the interpretations of biblical texts that are offered in The Queen James Bible are ideologically motivated and have no support in sound biblical hermeneutics. The analysis of hermeneutical methodology suggests that the major concern of The Queen James Bible editors was not to offer an objective translation. For instance, some words were given different meanings and some parts of the original biblical text were not taken into a consideration and therefore are not appearing in the final product. The resulting translation of the Bible promotes a non-offending and rather auspicious attitude towards homosexuality which fits, or better say reflects, contemporary LGBT activist sentiments. In order to achieve this ideologically motivated translation, it seems that the implemented method must be free of the original intention of the authors these ancient texts, their original content and their original purpose. The author expresses his belief that, regardless of whether the Bible treats homosexuality as a sin or not, there is no reason why gay people should suffer intolerance. On the other hand, however, publication of deliberately inaccurate translations of the Bible that fit the LGBT agenda can be viewed by homophobic people as an argument for ideological appearance of the gay movement, which can actually increase the degree of homophobia. If the assimilation of gay people within the Christian model of society is the goal, then the strategy for reaching this goal should be based on values that are in ethical accord with Christianity, namely Christian love and tolerance. That is the only credible method in which LGBT population could ever hope to improve its status within Christian societies. Promotions of deliberately untrustworthy and disagreeable translations of the texts which Christians consider holy are not very helpful in achieving that goal.

Keywords: Christianity, homosexuality, Bible, homophobia